

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Nicolai Cavssini Trecensis E Societate Iesv, De Eloqventia
Sacra Et Hvmana**

Caussin, Nicolas

Coloniae Agrippinae, 1626

De altero ordine figurarum, quæ ad grauitatem faciunt. Capvt XXIII.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-68724](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-68724)

corpora vinciat, de celeritate multum detrahat, sic ea oratio: quo pedibus, & copulis strictior est, plus suauitatis habet, minus acrimonia.

Ornat igitur periodos modo A syntheta crebris incisi, quasi vehiculis contorta. Geric morem parenti, pare cognatis, obsequere amicis, obtempera legibus, & hæc ad aculeos.

Poly syntheta ad grauitatem. Grauius enim est illud Homeri.

--- πατρὸς ἀνδρῶν τε, θεῶν τε.

Vel vna coniunctiuncula.

Homæoptata similiter cadencia, quæ iisdem casibus effertur. Hominem laudas egentem virtutis, abundantem felicitatis.

Homæoteleuta, quæ iisdem modis: vt turpiter audes facere, nequiter audes dicere.

Plenus est istis Apuleius, vt tibi respondent sydera, redeunt tempora, gaudent numina, seruiunt elementa, & certe nimis ab antiquis affecta respuit posteritas, cum propter artificij facilitatem paterent omnibus.

Optima est viriisque figuræ temperies: vt in illo, perditissima ratio est amorem petere, pudorem fugere, diligere formam, negligere famam.

Sunt istis affines disiunctiones, coniunctiones, adiunctiones.

Disiunctio vnumquodque certo concludit verbo. Pop. R. Numantiam, deleuit, Carthaginem sustulit, Corinthum disiecit, Fregellas euertit. Suauis est sed fastidio obnoxia, nisi ingenium sit, & prudentia in distributione.

Coniunctio interpositione verbi prima ligat vltimis: & formæ dignitas aut morbo deflorescit, aut vetustate.

Adiunctio verbum præponit, aut postponit: vt deflorescit formæ dignitas, aut morbo, aut vetustate. Vel aut morbo, aut vetustate formæ dignitas deflorescit.

Sed nihil æquè venustat orationem, ac illi suauitatem affundit, quam Hocolon, seu compar, in quo sunt membra orationis, quæ constant ferè ex pari numero syllabarum: vt in illo Ciceronis: Vicit pudorem libido, timorem audacia, rationem amentia, his periodis sparse Hocratis orationes.

De altero ordine figurarum, quæ ad grauitatem faciunt.

C A P V T XXIII.

Sequuntur illustriores figuræ sententiarum, quarum siue ad docendum, siue mouendum splendor est maximus.

Nos primum eas, quæ in demonstrando sunt posita, deinde quæ in velitatione, & dialogismo, postremo, quæ in affectibus subijcitur.

Prima est diuisio, quæ rem in partes distribuit, & dilemmate ferit aduersarios. Si id actum est, fateor me errasse, qui hoc maluerim: fateor insanisse, qui cum illis senserim. Tametsi inermis, Iudices, sensi. Sin autem victoria nobilium ornamento, atque emolumento reip. populoque Rom. debet esse: tum verò optimo, & nobilissimo cuique meam orationem gratissimam esse oportet.

[Illa habet vim, & probabilitatem, hæc etiam affectum.]

Vnum per fugium, Iudices, vna spes reliqua est S. Roscio, eademque reip. vestra pristina bonitas, & misericordia, quæ si manet, salui eriam nunc esse possumus: sin ea crudelitas, quæ hoc tempore in repub. versata est, vestroque animos (id quod fieri profectò non potest) duriores, acerbioresque reddidit: actum est, Iudices. Inter feras facius est aratem degere, quam in hac tanta immanitate versari. Valebit illud genus in perorationibus.

In principijs propositionum habet illa maiestatem. Duæ res sunt, quæ hominem locare possunt in amplissimo gradu dignitatis, vna Imperatoris, altera Oratoris boni &c.

Alterum genus diuisionis est *expeditio*, cū rationibus compluribus enumeratis, quibus aliqua res aut fieri, aut non fieri potuerit, cetera tolluntur, vna relinquitur, quam nos intendimus hoc modo: necesse est, cum constet istum nostrum fundum fuisse, ostendas te, aut vacuum possedisse, aut vsu tuum fecisse, aut emisse, aut hereditate tibi venisse. Vacuum cum ego ad essem possidere non potuisti, tuum vsu fecisse etiam nunc non potes. Emptio nulla profertur, hereditate tibi me viuo mea pecunia venire non potuit: relinquitur ergo, vt me vi de meo fundo deiceas.

Tca.

Tertium Merismos, cuius mentio est apud Rutilium Lupum, descriptio quaedam rei, aut personae à singulis partibus. Hæc exornatio complectitur distributionem, sed habet aliquid vehementius, vt in illo Lycurgi oratoris.

Cuius omnes corporis partes ad nequitiam sunt appositissimæ, oculi ad petulantem lasciuiam, manus ad rapinam, venter ad auaritatem, vitilis naturæ membra, quæ non postumus honestè appellare, ad omne genus corruptelæ, pes ad fugam, proflus vt ex hoc vitia, aut ipse ex vitijs ortus videatur.

Vfus erit in laudando, in vituperando, in re exaggeranda, cum ita singulæ partes fumentur, epichetisque proprijs donabuntur.

Gradatio figura est omnino ad amplificationem ficta, quæ sensim à minoribus, quasi per scalarum gradus ascendit ad summa.

Decantatum est illud, Facinus est vincircium Romanum, scelus verberari, propè paricidium necari; quid dicam in cræcenti tollere? verbo satis digno tam nefaria res appellari nullo modo potest. Non fuit his omnibus iste contentus, spectet inquit patriam, in conspectu legum, libertatisque moriatur. Deinde apponatur aculeata conclusio, aut exclamatio cum indignatione, aut admiratione, vt res tulerit.

Habet hæc figura fastidium, si frequentior fuerit. Andocid. de industria superlatiuum omittit; *εισὸν δὲ οὐδὲν ἐστὶν ὕπὸ τῶ ἀγνοῦντων τὰ δίκαια πᾶσιν χεῖν κακῶς, πολὺ δὲ χαλεπώτερον ὅταν τις ἐπιτάξῃ τὰ διαφέροντα παραβαίνειν τομῶν* Graue quidem est ab ijs, qui æquitatem ignorant malè tractari, multo verò durius, cum quis ea nouit, quæ iusta sunt, & audeat prætergredi.

Andocides in Aleciadiad p. 3. n. 30.

Himerius apud P. hoc. ium.

Tutius occultatur artificium hoc modo; malum odit, communis virtus est: cum malo etiam bellum gessit. Hæc pulchra ratio exaggeranda rei, dum minora sumuntur, & laudantur quidem, sed statim maioribus obruitur.

Vfus synatroisim.

Synatroisimos, siue frequentatio, est congeries rerum, & rationum, viuida orationis celeritate decurrentium, cuius vis in suadendo aut dissuadendo maxima, & in perorationibus frequens, vt, Nemo enim nocens sine summo mærore est, Iudices, sed multa simul eum perturbant, quod adest sollicitudinis plenum: quod futurum, & formidolo-

Rutil. ex Lycurgo.

sum: lex paraturæ supplicium ostentans, vitia ex vitijs coacta; occasionem arguendi malefici captans inimicus, quæ quotidiana vehementer eius animum excruciant. Et, Alexandro verò, quid supra dignitatem, quid citra sudorem, quid incruenta victoria, quid citra pulueris, vt dicitur, tactum? postremo quid inelaboratum obtigit? amnes sanguine mixtos bibebat, quos cæsum corporibus iunctos traieciebat, herbam fame enectus edebat, quam primam offendisset: obrutas altis niuib. gentes adiit, vites sub terram mersas excidit, pugnantia maria nauigauit, arida Gedrosiorum, Arachosiorumque littora perueniens, in mari prius etiam, quam in terra stirpes vidit.

Sed illud mobilis, & *ῥοπή* Trophæa alia super alia eriguntur, triumpho triumphos excipiunt, arma sanguine calentia nouo subinde sanguine abluuntur, victorias numerat, non cadauerum, spoliolumve acruis, sed subactis regnis, populisque in seruitutem redactis, insulis, continentibusque classibus suis patefactis, ea est Romanorum Imperij magnitudo. Vna pugna Philippus Macedoniam perdidit, vna clade accepta Antiochus Asia cecidit, vno prælio victi Carthaginenses Lybiam miserunt, denique vir vnus exercitus impetu imperio Armeniam adiecit, Pontum Euxinum, Syriam, Arabiam, Albanos, Iberos, & omnino quæ eis Hyreanos, Caucasumque sunt, ter illam victorem vidit oceanus terras ambiens, Numidis in Lybia ad littora vsque meridiana repulit, Hispaniam Atlantico tenuis subegit cum Sertorio defiscientem: Albanorum Reges insectans intra Caspium pelagus compulit, bella hæc omnia egregiè profugauit publicæ fortune ope adiutus: ab ea verò destitutus, sua tandem ipsius sorte cecidit. Emmuerò magnus ille Romanorum genius, non vt Macedonum, ad dicendum aspirans, aut breuiculo tempore florens, nec terrestris modò, vt Lacedæmoniorum, aut maritimus, vt Atheniensium, &c. Vide item ex Saluiano, lib. 1. de gubernatione Dei, vbi res gestas Moysis perstringit.

Ratiocinatio est, per quam nos ipsi à nobis rationem poscimus, quare quidquid dicamus, & crebrò nosmet à nobis petimus vnusquisque propositionis explanationem: ea est huiusmodi.

Maiores nostri, si quam vnus peccati mulierem damnabant simplici iudicio, multorum male-

maleficiorum conuictam putabant. Quo pacto: quoniam quam impudicam iudicabant, eam veneficij quoque damnatam existimabant. Quid ita? quia necesse est eam, qua suum corpus addiderit turpissimae cupiditati, timere permultos. Quos istos, virum, parentes, ceteros, ad quos videt sui dedecoris infamiam pertinere. Quid postea? quos tantopere timeat, eos necesse est, ut quoquo modo possit, veneficio perat.

Ratiocinatio concisissima, aptissima.
Haec figura habet multum τὸ πρακτικόν, & ad docendum, demonstrandumque efficacissima est, & valde popularis.

De figuris in velitatione, & certamine.

C A P V T XXIV.

Prolepsis varia genera.
Prolepsis est occupatio obiectionis, cuius varia sunt genera.

Modo concisa est, ut:

Estis ipse nil potest, at venit paratus cum subscriptoribus exercitatis, & disertis.

Modo ampla, & magnifica. Itemque irrisione amarulenta, in proponenda aduersarij oratione, qualis est illa;

Tri. Ver. num. o.
Quid agam, Iudices, quod accusationis meae rationem conferam: quod me vertam? ad omnes enim meos imperus, quasi murus quidam boni nomen imperatoris opponitur: noui locum, video vbi se iactaturus sit Hortensius, belli pericula, tempora reipub. Imperatorum penuriam commemorabit: tum deprecabitur a vobis, tum etiam pro suo iure contendere, ne patiamini talem Imperatorem Pop. Rom. Siculorum testimonijs eripi, ne obteri laudem Imperatoriam criminibus auaritia velitis.

Modo expeditionem habet adiunctam, vestigar, tentat, capit, omnes aduersarij rationes breuiter subijcit, diluitque cum dexteritate, ut illa:

Cic. 4. ad M. Brum.
Quare igitur vnde iste tam pecuniosus sit factus: amplum patrimonium relictum est? At patris bona venierunt. Haereditas aliqua obuenerit: non potest dici: sed etiam a necessarijs omnibus exhaereditatus est. Praemium aliquod ex lite, aut iudicio cepit: non modo id non fecit, sed etiam insuper ipse grandi spofione vincetus est. Ergo si his rationibus locupletatus non est, sicut omnes videtis, aut isti domi nascitur aurum, aut vnde non est

licitum pecunias accepit, & tunc appellatur subiectio: qua vsus Philo de legatione ad Caium, τὸ γένεθ' ἢν ἐλάττω, pag. 783. & car.

Modo per anaphoram, & homaeopora vibratur, qualis est illa omnium argutissima de Harusp. resp. Tu meam domum religiosam facere potuisti, ecqua mente? qua iniuascras, qua manu? qua disturbaras, qua voce? qua incendi iusseras, qualege? quam ne in illa quidem impunitate tua scripseras, quo puluinarum quo stupraras, quo finitachro: quod ereptum ex meretricis simulachro, in Imperatoris monumento collocaras.

Argutissima species subiectio.

Suffentatio

Suffentatio est dicti suspensio ad maiorem Demosth. attentionem, ut illud Demosthenis. *pro Corn.*

Βέλομαι δὲ, καὶ παρὰ δόξαν εἶπέν, καὶ μὴ πρὸς Δίος, καὶ θεῶν μὴδέ τι τὴν ὑπερβολὴν θεωμοῶσιν. Cupio autem quidpiam admirabile dicere, & quaeso pei Deos, ne quis hanc miretur dicendi insolentiam.

Et Cicero, Audite, audite Consulem, Iudices, nihil dicam arrogantius, tantum dicam totos dies, atque noctes de republica cogitatem.

[Illa maiestatis plena est: haec acris, & expedita.

Cognitorem adscribit Scenio: quem? cognatum aliquem, aut propinquum? non Themitanum al quem, honestum hominem, ac nobilem: id quidem: at Siculum, in quo aliquis splendor, dignitasque esset: minime Quid igitur? eiuem Romanum, cui hoc probari potest? cum esset Sihenius eiuis: tuis suae nobilissimus, amplissima cognatione, pluriimis amicitijs, cum praeterea tota Sicilia multum auctoritate, & gratia posset, inuenire neminem siculum potuit, qui pro se cognitorem fieret: hoc probabitur? an ipse eiuem Romanum maluit? cedo: cui Siculo cum is reus fieret, cuius Romanus cognitorem factus vnquam sit.

Cic. 4. in Ver. 106.

Vides, ut in ratione variatur, & venustatur. Ista minus habet acrimonia, sed plus expectationis.

Etismnum mihi expectare videmini, Iudices, quid deinde factum sit? quod iste nihil vnquam fecit sine aliquo quaestu, atque praeda, quid in eiusmodi re fieri potuit, quod commodum est: expectate facinus, quam vultis improbum: vincam tamen expectationem omnium nomine sceleris, coniurationis quoque dam-